

Пошук і використання додаткових джерел фінансування процесу комплектування бібліотечного фонду

(Дайджест за підсумками заочної наради)

Сьогодні проблема комплектування бібліотечних фондів найбільш актуальна та болюча для бібліотек області. Вже ніхто не має сумніву в тому, що на кошти, які виділяються державою, планово оновлювати бібліотечні фонди дуже важко. Тому бібліотеки вимушені шукати та використовувати додаткові можливості для комплектування своїх фондів. Ця тема неодноразово порушувалась на численних "круглих столах", семінарах бібліотечних працівників. Її обговорення було продовжено на заочній нараді "Пошук і використання додаткових джерел фінансування процесу комплектування бібліотечного фонду", у якій прийняли участь більшість ЦБС області.

Найбільш цікавий досвід діяльності бібліотек по залученню позабюджетних коштів для комплектування бібліотечних фондів узагальнені в даному дайджесті.

Бібліотеки прикладають чималі зусилля для поповнення своїх фондів новою літературою і задоволення зростаючого читацького попиту, знаходять для цього різні шляхи рішення: постійно звертаються до офіційних органів влади; шукають спонсорів, меценатів серед державних і приватних підприємств; використовують міжнародні благодійні фонди, освітні, релігійні, громадські організації; співпрацюють з редакціями газет та журналів, літературними об'єднаннями, клубами, місцевими авторами, організують в бібліотеках благодійні акції, надають читачам платні послуги тощо.

Для вирішення цієї проблеми надзвичайно важлива підтримка місцевих органів влади. Тому бібліотеки області намагаються привертати їх увагу до своїх проблем під час проведення передвиборчих кампаній, особистих зустрічей депутатів з виборцями, інших політичних акцій.

Так, зустріч з депутатом Верховної Ради Мануйленко І.І. допомогла бібліотекам м. Дмитрове отримати майже 4 тис. грн. для придбання літератури з економіки, права, соціології, політології та психології.

У 1998 р. за період виборчої кампанії в Красноармійському районі були заощаджені кошти на заробітну плату 8 робітників сільських бібліотек, тому що вони були залучені до виборчих комісій. Після неодноразового звернення ЦРБ до райвиконкому, ці кошти були виділені та витрачені на придбання нової літератури (201 прим.).

У Дружківці з держбюджету було виділено в 1998 р. 3145 грн. (712 книг); в м. Дмитрове - 2000 грн.; від 2,5 до 5 тис. грн. одержують з місцевого бюджету бібліотеки Красноармійська. Амвросіївська райдержадміністрація фінансувала придбання майже 1 тис. видань для райбібліотеки, подарувала бібліотекам району 40 примірників "Книги пам'яті".

Активну роботу по залученню коштів підприємств проводять працівники міст Дружківки, Макіївки, Артемівська, Сніжне, Тельманівського, Великоновосілківського районів. В Дружківці 5 підприємств надали допомогу в сумі 1575 грн. на придбання 311 прим. книг, в Макіївці за рахунок коштів спонсорів ПП "Дана", "Афродита", ЗАП "Медіа-Прес" придбано 112 прим. книг на суму 573 грн.

Красноармійській районній дитячій бібліотеці референт народного депутата Кравченка М.В. подарував десятитомну енциклопедію "Вопросов и ответов", приватний районний нотаріус Просоленко С.А. виділив 130 грн. для придбання галузевої літератури.

Підприємець Козак І.Є. в Сніжному подарував дитячій бібліотеці 27 прим. книг з серії "Шкільна бібліотека".

Найперспективнішим джерелом додаткового фінансування бібліотеки вважають міжнародні благодійні фонди. В даному напрямку працюють ЦМБ Макіївки, Артемівська, Харцизька, Дружківки, Костянтинівки, Маріуполя, Єнакієвого, Краматорська, які з метою одержання грантів Міжнародного фонду "Відродження" розробляють проекти та програми.

Артемівська міська ЦБС звернулась до української діаспори у Канаді, Австралії, Аргентині, США. З Канади та Австралії надійшло біля 300 прим. книг. Центральній міській бібліотеці для дорослих кілька разів дарував літературу єврейський благодійний фонд "Хесед Зікорен", що дало можливість організувати на базі ЦМБ сектор єврейської літератури.

Петрівська сільська бібліотека ЦБС Красноармійського району з допомогою Міжнародного центру "Дар" поповнила свій фонд 91 прим. видань.

Чимало бібліотек області підтримують тісні контакти з представниками різних партій, релігійних та громадських організацій.

Завдяки співпраці з політичними партіями багато бібліотек одержують газети "Комуніст", "Товарищ". В Красноармійську від просвітницьких релігійних організацій бібліотеки одержали 278 прим. книжок. Харцизька народно-демократична ліга молоді подарувала бібліотекам міста 152 прим., місцева церква - 154 прим.

Велику допомогу в комплектуванні фондів релігійною літературою бібліотеки Тельманівської ЦБС одержують від храмів та інших релігійних організацій. Християнська місія "Возможность" подарувала всім сільським та дитячим бібліотекам "Дитячу Біблію".

Екологічний фонд Новоазовського району виділив у 1999 р. для бібліотек 540 грн. Екологічна служба Тельманівського району забезпечила передплату на видання "Наш край" та "Рідний край".

Бібліотеки Сніжного також підтримують тісний зв'язок з екологічною інспекцією Східного регіону. Кожен рік усім бібліотекам виписуються газети "Наш край", "Исток". Безкоштовно надається бібліотекам міста література природоохоронної та краєзнавчої тематики. В 1999 році інспекція подарувала ЦМБ "Червону книгу України", т. 2.

Бібліотекам Олександрівської, Тельманівської, Шахтарської районних, Горлівської, Артемівської міських ЦБС допомагають Ради ветеранів війни і праці, які організують передплату журналів і газет на свої кошти, дарують літературу.

Значну роль в задоволенні інформаційних потреб читачів грає періодика, тому бібліотеки області використовують різні методи і шляхи залучення додаткових коштів для одержання періодичних видань. Перш за все - це кошти підприємств, громадських організацій.

Завдяки спонсорській підтримці бібліотеки Єнакієвого передплатили в 1999 р. 22 періодичних видання на суму 632 грн., Артемівська - 8 видань на суму коло 1000 грн., Новоазовського району - 7 видань; жодна бібліотека Тельманівської районної ЦБ в цьому році не залишилась без періодичних видань.

Вагому допомогу в передплаті бібліотекам Горлівської ЦБС надають міські підприємства: Ртутний комбінат, МПП "Фільтр", хлібокомбінат, соціально-культурний центр (1500 - 2000 грн. щорічно). Бібліотеки Горлівки також використовують газети і журнали, які передплачують для себе постійні читачі. Після прочитання вони приносять їх до бібліотеки, де ними користуються багато інших читачів.

Металургійний комбінат ім. Ілліча в Маріуполі надає допомогу бібліотеці-філіалу №6 ім. Гоголя: в 1998 р. - 1500 грн., в 1999 р. - більше 300 грн. В практику деяких бібліотек-філіалів міста увійшло здійснення передплати на газети та журнали спільно, коли декілька приватних осіб-читачів бібліотеки об'єднуються та виписують періодичні видання, а інші читачі користуються ними на певних умовах.

Українсько-американський добродійний фонд "Сейбр-Світло" передплатив безкоштовно для 10 ЦБС області 30 прим. річних комплектів журналів.

З метою поповнення своїх фондів бібліотеки області успішно співпрацюють з редакціями місцевих газет та журналів.

Маріупольська ЦМБ для дорослих одержує обов'язковий примірник усіх місцевих газет та журналів. Крім того, редакціями здійснена безкоштовна передплата для ЦМБ, окремих бібліотек-філіалів на газети "Мариупольская жизнь", "Рената", "Ильичевец", "Приазовский рабочий", "Азовский машиностроитель", "Азовский моряк".

ЦМБ і деякі бібліотеки-філіали Артемівська безкоштовно одержують газети "Вперед", "Наш город", "Александрю", "За огнеупоры", "Соляник".

Харцизька редакція подарувала бібліотекам передплату на рік на газету "Харцизские вести". Олександрівська ЦБС безкоштовно одержує "Олександрівські вісті".

В Горлівці видання місцевої преси за домовленістю з головними редакторами безоплатно отримують безпосередньо в редакціях газет "Кочегарка", "Время", "Вечерняя Горловка". Заощаджені кошти ідуть на передплату інших необхідних періодичних видань, що дає можливість розширювати репертуар газет та журналів.

Подібні приклади можна привести також по Єнакіївській, Шахтарській, Сніжнянській міських, Новоазовській районній та ін. ЦБС.

Основним джерелом додаткового фінансування комплектування бібліотек області є платні послуги, які надають 80% ЦБС.

З 1995 р. надають платні послуги бібліотеки Шахтарської міської ЦБС. У 1996 р. придбано за рахунок платних послуг 470 прим. (30% всього надходження), в 1997 р. - 661 прим. (16,8%), в 1998 р. - 715 прим. (24,4%). У 1999 р. було зароблено по системі 3610 грн. і на всі гроші придбана нова література.

ЦРБ і 11 сільських бібліотек Тельманівського району отримали від платних послуг 1296 грн., які були витрачені не лише на придбання нових книг, але й на передплату періодичних видань. ЦРБ за рахунок комерційного абонементу передплатила 45 назв газет та журналів. Близько п'яти років ЦБС працює з книжковою комерційною фірмою "БАО" м. Донецька. Бібліотеки продають книги цієї фірми, а на одержані відсотки від продажу поповнюють свої фонди.

За 1998-1999 рр. за рахунок платних послуг бібліотеки Маріупольської ЦБС для дорослих придбали 530 прим. літератури на суму 3650 грн., Дзержинської ЦБС для дорослих поповнили свої фонди на суму 827 прим., Ясинуватської районної ЦБС - 998 грн. Щорічний прибуток від платних послуг в Добропільській районній ЦБС складає від 700 до 1000 грн.

Таку можливість заробляти гроші використовують також бібліотеки Дружківки, Макіївки, Костянтинівки, Слов'янська, Красноармійська, Тореза, Сніжного, Харцизька, Володарського, Великоновосілківського районів.

Значну допомогу бібліотекам надають літературні об'єднання, клуби, місцеві автори.

На базі Маріупольської ЦБС ім. В.Г. Короленка вже 3 роки працює міський літературний музей, що розкриває сторінки літературної біографії міста, розповідає про життя та творчість літераторів Маріуполя. На протязі 75 років існує літературний клуб "Азов'я", популярністю користується літературне об'єднання "Прометей". З ними музей встановив тісний взаємозв'язок. За роки співпраці розділ "Літературний Маріуполь" поповнився 70 книгами місцевих авторів, письменників-земляків. Авторі дарують книги не тільки музею, а й безпосередньо бібліотекам міста. Наприклад, літературно-художній альманах "Маріуполь" отримали всі бібліотеки ЦБС, книгу поезій В. Солдатова "Осеннее утро" - ЦМБ та бібліотека-філіал №3 тощо. Книжковий фонд музею знаходить відображення у краєзнавчому каталозі ЦМБ з сиглою "Літературний музей".

Бібліотеки Артемівська намагаються залучити до своїх фондів друковані видання окремих організацій та установ, таких як виконком, міський краєзнавчий музей, товариство "Бахмут". За 3,5 роки у ЦБС надійшло 308 прим. видань. При бібліотеці-філіалі №1 у 1998 р. був створений читацький клуб "Клич", куди увійшли читачі і бібліотечні працівники, які люблять книгу та стурбовані теперішнім станом бібліотек. На своєму засіданні вони вирішили за рахунок членських внесків купувати новинки літератури та передавати їх у фонд бібліотеки. Зараз клуб нараховує 100 членів, і вже в цьому році вони подарували 107 прим. новинок художньої літератури.

Літературно-любительське об'єднання "Друзі бібліотеки" при ЦМБ Сніжного на вступні та щомісячні внески його членів придбали та безкоштовно передали бібліотеці в 1999 році 83 книги підвищеного попиту.

Фонди бібліотек Тельманівської ЦБС у цьому році поповнилися книгою місцевого автора-краєзнавця В.Г. Душки "От старины глубокой до наших дней". Книгу одержали також шкільні бібліотеки району та бібліотеки області (300 прим.).

Красноармійська ЦМБ ім.Т.Г. Шевченка організувала презентацію книжки І. Костіна "Україна моя нене". Автор, дякуючи за організацію цього заходу, подарував 15 прим. своєї книги міським бібліотекам. Після презентації у центральній районній бібліотеці автор подарував збірник своїх віршів для кожної сільської бібліотеки.

Бібліотеки Горлівської ЦБС також проводять презентації книг авторів, які мешкають в місті, а ті дарують бібліотекам свої книги. Члени літературного об'єднання таким чином подарували 48 своїх збірників.

Все активніше для поповнення фондів новою літературою бібліотеки використовують добровільні пожертвування громадян, читачів, для чого проводять благодійні акції. Вони мають різні назви: "Дарунок бібліотеці" (Сніжне), "Книга - в дар бібліотеці" (Красноармійськ, Єнакієве), "Книга дитинства" (Новоазовський район), "Копійка" (Красноармійський район), "Мій подарунок бібліотеці", "Книзі - друге життя" (Тельманівський район), "Подаруй книгу" (Горлівка). Їх мета одна - підтримати бібліотечні фонди, привернути увагу громадськості до бібліотек.

У міських засобах масової інформації Маріуполя була оголошена акція "Допоможи бібліотеці", під час якої у всіх бібліотеках системи розміщені звернення до читачів з проханням при запису в бібліотеку подарувати їй книгу. На це відгукнулося багато мешканців міста. Всього від читачів, місцевих авторів, товариств "Просвіта", греків, Спілки студентів отримано більше 1000 прим. літератури. Найбільш активно ця акція пройшла у мікрорайоні "Курчатово". Зусиллями читачів фонд бібліотеки-філіалу №14 поповнився більше ніж на 500 прим. Допомагають цій бібліотеці не лише книжками. Ентузіаст і постійний читач бібліотеки Козлов А.В. своїми руками зробив для бібліотеки верстак для прошивки книжок у м'якій обкладинці, що дозволило зберегти велику кількість книжок з фонду бібліотеки.

У м. Димитрове в зв'язку з пожежею в дитячій бібліотеці-філіалі №3 і знищенням всього фонду з 17 по 31 жовтня 1998 р. була проведена акція допомоги, яка організована місцевим осередком Народно-Демократичної партії України, Асоціацією ділового співробітництва, міським відділом культури та освіти. Для бібліотеки було зібрано 12926 прим. Найбільш активні учасники благодійної акції (деякі учні приносили від 50 до 100 книжок) були премійовані квитками-запрошеннями на загальноміський осінній бал. Багато учасників акції виїжджали у місто Донецьк до Палацу молоді на молодіжну тусовку. Книги продовжують надходити до цього часу.

Після проведення у Красноармійську благодійної акції "Книгу - в дар бібліотеці" бібліотеки одержали 834 прим. книг, що складає 1/3 частину всіх надходжень за рік. На зібрані кошти в ході акції "Копійка" бібліотеки Красноармійського району оформили додаткову передплату періодичних видань.

У Тельманівському районі акція "Мій подарунок бібліотеці" була приурочена до 50-річчя районної дитячої бібліотеки. Діти з радістю відгукнулися на прохання бібліотекарів і дарують не тільки книги, журнали, а ще й ігри, з яких зібралась невеличка ігротека.

За 4 дні акції "Книга дитинства" в Новоазовському районі зібрано більше 300 книг.

В Дружківській ЦБС в дар від читачів отримано 1567 книг, Володарській - близько 1000 книг, Горлівській - 884 книг, Амвросіївській - 640 книг, Шахтарській міській - 320 книг.

Кіровська ЦМБ отримала від читача і друга бібліотеки, члена Спілки журналістів України Іванова Г.Н. книги письменників Донбасу з автографами, серед яких книги А. Медведенка, І. Світличного, Й. Курлата, В. Меркур'єва, Г. Довнара, В. Фролова.

Бібліотечна рада Добропільської районної бібліотеки організувала фонд подарованої книги. Всі подаровані книги фіксуються у книзі обліку "Нам дарують:". На кожному примірнику оформлено звернення до читачів: "У Вас в руках книга, подарована : (вказується прізвище, ім'я, по батькові). Ми будемо вдячні, якщо і Ви, шановний читачу, зробите подарунок бібліотеці". За кожен подаровану книгу читач може прочитати декілька цінних книжок позачергово.

Більшість благодійних акцій приурочені до ювілеїв бібліотек, до святкування Всеукраїнського Дня бібліотек.

В останні роки в області закривається багато профспілкових, відомчих бібліотек, фонди яких часто передаються у державні бібліотеки. Так, бібліотечний фонд Єнакіївської ЦБС збільшився на 46138 примірників за рахунок прийняття фондів ряду закритих профспілкових бібліотек. Бібліотечний фонд профспілкової бібліотеки шахти ім. Поченкова в кількості 14381 прим. на суму 32365 грн. переданий на баланс Макіївської ЦБС. Вся художня, галузева література потрапила до фондів Тельманівської ЦБС в зв'язку із закриттям бібліотеки при райдержадміністрації.

Незмінним джерелом поповнення фондів бібліотек області залишаються обмінно-резервні фонди обласних бібліотек, якими користуються всі бібліотеки області.

Поповненню літературою фонди бібліотеки завдяки участі в конкурсах, які оголошують обласне управління культури та обласні бібліотеки. Успішним для Макіївської, Красноармійської, Єнакіївської міських ЦБС став огляд роботи бібліотек по соціальній адаптації молоді, де вони зайняли відповідно I, II, III місця і нагороджені бібліотечками для молодих читачів в кількості 2000, 1500, 145 прим. Бібліотеки одержали значну матеріальну підтримку, що надихнуло бібліотекарів на активізацію участі в подібних конкурсах.

Бібліотеки не збираються зупинятися на досягнутому. Пошук додаткових джерел фінансування комплектування бібліотечного фонду продовжується.